

Назарій Лоштин,

бібліотекар відділу рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка
Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка,
аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка

Книжкові збірки лекторів філософії та теології у бібліотеці львівських бернардинців (середина XVIII ст.)

У статті проаналізовано кількісне та тематичне наповнення збірок книг лекторів генеральних студій, що діяли при львівському монастирі св. Андрія. Книги класифіковано за декількома тематичними категоріями. Виокремлено головні тенденції формування лекторських бібліотек. Аналіз здійснено за матеріалами рукописного інвентаря бібліотеки 1747 р.

К л ю ч о в і с л о в а: львівські бернардинці, монастирські бібліотеки, генеральні студії, книжкова збірка лектора філософії, книжкова збірка лектора теології.

Дослідження історії книжкових зібрань монастирів XVIII ст. дає змогу більшою мірою заглибитися в інтелектуальну культуру чернечого середовища ранньомодерного часу, краще вивчити особливості тогочасної духовної освіти та відтворити коло читацьких інтересів католицького монастирського духовенства на українських землях в епоху бароко.

Орден францисканців-обсервантів (інша назва – бернардинці) розпочинає свою діяльність на теренах Руського воєводства у 1460 р. із заснування свого першого монастиря св. Андрія у Львові (у межах Львівської латинської архидієцезії). З 1637 р. монастир стає осередком Руської провінції ордену.

Для організації власної діяльності ченці потребували інтелектуального підґрунтя, яке їм забезпечували орденські студії та монастирські бібліотеки. У Львові як головному монастирі Руської провінції бернардинців студії вперше згадуються 1592 р. На них ченці вивчали спершу казуїстику, а потім – моральну теологію [1, с. 219]. Згодом тут відкрили генеральні студії (*studium generale*), які діяли аж до 1783 р. Генеральні студії фактично виконували функції “університету” у межах орденської провінції. При цьому випускнику генеральних студій могли присвоїти науковий ступінь, що визнавався у межах ордену [1, с. 219].

Бібліотеки монастирів францисканців-обсервантів на теренах Речі Посполитої тривалий час не потрапляли у поле зору дослідників. Проте протягом XX ст. активне дослідження історії бернардинців на теренах Речі Посполитої певним чином зрушило з місця і вивчення історії бібліотек. Доволі повну бібліографію стосовно бернардинських бібліотек уклав й опублікував дослідник з Лодзі Ришард Жмуда [2]. Він наводить дані про найвідоміших бібліотекарів-бернардинців XX ст.,

про дипломні праці стосовно книгозбірень бернардинців, а крім того ще й подає бібліографічні відомості про 146 досліджень. Як своєрідне комплексне дослідження історії бернардинських бібліотек можна виокремити публікацію Еміліна Ленерта [3], яка містить загальний нарис бернардинських книгозбірень XV–XVIII ст. на землях Речі Посполитої. Історії львівської бібліотеки бернардинців присвячена лише праця Кшиштофа Сітніка [4], де розглядаються історія формування бібліотеки, провініційні записи на збережених книгах, аналізується тематичне наповнення бернардинської книгозбірні.

Генеральні студії, що діяли при львівському монастирі бернардинців, також були предметом уваги К. Сітніка. Окремий розділ його монографічного дослідження львівської бернардинської обителі присвячений саме генеральним студіям [5].

В українській історіографії дослідження бібліотеки монастиря францисканців-обсервантів у Львові обмежуються кількома публікаціями автора цієї статті [6].

Спочатку засновник ордену св. Франциск був проти того, щоб приймати до ордену освічених кандидатів та надавати міноратам можливість здобувати освіту (на думку серафимського отця, це призвело б до нерівності між братами). Однак згодом він змінив свою думку. Чи не найбільший вплив на розвиток освіти та науки серед францисканців справила позиція генерала ордену Бонавентури (1221–1274). Для нього наукова діяльність була невід’ємним елементом чернечого життя, адже без навчання, знань ведення проповідницької діяльності було б неможливе [6, с. 61].

Вищі орденські студії – так звані *studium generale* – спочатку виникали при великих університетах (Париж, Оксфорд), проте згодом засновувало-

ся, як правило, при найбільших монастирях (найчастіше саме в осередках провінцій). Францисканці-обсерванти спершу досить негативно ставилися до навчання і лише в середині XVI ст. воно було визнано (капітула 1565 р.) найважливішим обов'язком ченця-мінорита. Свого найвищого розквіту система освіти обсервантів досягла у XVI–XVII ст. [6, с. 337]. Саме у цей час було введено конкурсну систему призначення на посади лекторів при освітніх осередках ордену.

Вивчення філософії та теології здійснювалося тут на вищому рівні. Здобувачі філософської освіти наполегливо студіювали твори Аристотеля (384–322 рр. до н. е.) та коментарі до його творів. З початку XVIII ст. дедалі більший наголос робився на вивченні природничих наук. Опанування схоластичної філософії (як і теології) ґрунтувалося на вивченні книги «*Libri Quattuor Sententiarum*» Петра Ломбардця (1100–1160) та коментаря до цього твору Йоана Дунса Скота (1266–1308) – так званих «*Questiones*» (написані на підставі лекцій, прочитаних у Оксфорді (класичний варіант) та Парижі). З XVI ст. обсерванти дедалі більше зосереджувалися на вивченні ідей Скота і Бонавентури.

Згодом бернардинці, окрім філософії та схоластичної теології, починають вивчати позитивне богослов'я та Біблію. У той же час слухають курси канонічного права та морального богослов'я, яке у XVIII ст. переросло в окремі курси на генеральних студіях [6, с. 342–343].

Нааявність у чернечій обителі великої бібліотеки була однією з умов існування орденських генеральних студій при францисканських монастирях ще з часу виникнення ордену [8, с. 230]. Тематичний склад бібліотеки монастиря бернардинців станом на середину XVIII ст. можна відтворити за допомогою каталогу, укладеного у 1747 р. Відповідно до цього документа, бібліотека при монастирі налічувала понад 3500 книг. До збірки входили книги з різних галузей знання: Святе Письмо та біблеїстика, різні галузі теології, філософія, право, історія, художні твори тощо [9, с. 80–81]. Усі книги зберігались у спеціальних шафах-армаріумах. Як засвідчує рукописний інвентар бібліотеки бернардинців у Львові, у монастирі, окрім головної бібліотеки, були окремі збірки лекторів, котрі викладали на генеральних студіях при обителі. Саме аналізу книжкових колекцій викладачів теології та філософії і присвячено цю статтю.

Нижче йтиметься про чотири збірки: одна нале-

жала лектору філософії, а три – лекторам теології [10, арк. 34–36 зв.].

Чотири згадані збірки записані в порядку від головного лектора теології до лектора філософії. Проте, на наше переконання, доцільно аналізувати навпаки, знизу, починаючи з філософської збірки книг як підґрунтя для наступних.

Книжкова збірка лектора філософії [10, арк. 36–36 зв.]. Відповідно до інвентаря бібліотеки, збірка з 65 книг у 95 томах належала отцю Ельзеарію. Вона була найбільшою серед книжкових колекцій лекторів Руської провінції. У списку лекторів Руської провінції ордену, укладеному наприкінці XIX ст. о. Норбертом Голіховським, вдалося віднайти отця Ельзеарія Ридзевського (помер 1788 р., єдиний серед усіх лекторів провінції у XVIII ст. з таким іменем) [11, с. 248]. Можна припустити, що збірка книг належала саме йому. Усі її книги класифіковані за декількома категоріями, відповідно до тематики.

Першу групу становлять твори Аристотеля та коментарі до його праць. Сюди входить збірка творів Старігрита, покажчик усіх понять, що використовуються у його працях («*Index rerum Aristotelicus*»), трактат домініканця Альберта Великого (1200–1280) «*Quaestiones super De animalibus*», присвячений твору «Про душу», трактати францисканця Бартоломео Мастрі (1602–1673) «*Disputationes in Aristotelis Stagiritæ libros De anima*», «*Disputationes in libros De generatione et corruptione*» (стосовно книг «Про душу» та «Про виникнення і знищення») та польського єзуїта Адріана Мясковського (1656–1737) «*Introductio in universam Aristotelis philosophiam*». Сюди також можна віднести «*Cursus Philosophicus*» професора Краківської академії Шимона Станіслава Маковського (+1683 р.), який спирався на твори давньогрецького філософа.

Наступну групу становлять твори Петра Ломбардця та коментарі до них. До неї входить трактат францисканського Бонавентури «*Commentarium in quatuor libros Sententiarum Magistri Petri Lombardi*».

Найбільший масив утворюють книги Дунса Скота та коментарі до них. Останні були зроблені винятково францисканськими авторами. Праці самого «доктора витонченого» (*Doctor subtilis*) репрезентовані збіркою праць, а також твором, назва якого не вказана. Решта книг – це коментарі до праць Скота або викладки його філософії та теології. Вони належали Франческо Лічето (1450–1520), Бартоломео Мастрі «*Disputationes*

theologicæ in tertium librum Sententiarum» і «Philosophiae ad mentem Scoti», кардиналу Лоренцо Бранкатті (1612–1693) «Commentaria In Quartum Librum Sent. Mag. Fr. Ioannis Dvns Scoti», ірландському філософу-схоласту Джону Панчу (1603–1670) «Commentarii theologici quibus Io. Duns Scoti Quæstiones та Integer philosophiae cursus ad mentem Scoti», Кресцентію Крисперу (1679–1749) «Philosophia scholae Scotisticae», Августина Гарсії Бієцму «Philosophia naturalis seu Physica Scotistica» або «Philosophia rationalis seu Logica magna Scotistica», професору філософії та теології Падуанського університету Сальваторе Бертолуччі (+1603 р.) «Quæstiones quolibetales ex quatuor voluminibus scripti Oxoniensis super Sententias». Автором однієї з книг був генеральний міністр францисканців-конвентуалів Філіппо Джесуальдо (1550–1619).

Крім філософських творів Аристотеля, Скота до збірки лектора Ельзарія входили виклади філософії Августина (354–430), «Philosophia Academica» або «Cursus Philosophiae» французького мінорита Клода Фрассена (1620–1711), «Quæstionum philosophicarum» єзуїта Сильвестро Мауро (1619–1687), «Dissertatio philosophica» Юзефа Анджейовського.

Низку праць збірки можна класифікувати як теологічні. Це, зокрема, твори «De sacramentis» члена Товариства Ісуса Франциско Суареза (1548–1617), «De Sacramento Ordinis, poenis et censuris ecclesiasticis» францисканця Філіпо Фабрі (1564–1630), полемічний трактат Теодора Шмізінга (1580–1626) «Disputationum theologiarum ... De Deo Trino», бібліографія авторів, котрі писали на богородичну тематику «Nomenclator Marianus» єзуїта Теофіла Рейно (1583–1663). Теологія томізму висвітлена у роботі домініканця Антуана Годіна (1635–1695) «Philosophia thomistica». Сюди також можна віднести твори францисканців Клавдія Фрассена (1620–1711), Убальда Штойбера й Петра з Познані (1575–1655), бенедиктинця Рафаеля Аверси (1589–1657), французького богослова Жана-Баптиста Дугамеля (1624–1706).

Декілька книг із збірки лектора філософії можна вважати «приватними», які не використовувалися під час навчання, а читалися власником у вільний час. До таких творів можна віднести «Viator Christianus» Томи Кемпійського (1379–1471) (ймовірно перевидання «Наслідування Христа»), життя кармелітського святого та латинського патріарха Константинополя Петра Томи Аквітанського (1305–1366) авторства відомого

францисканського історика Луки Вадинга (1588–1657), парафрази Давидових псалмів, невідому «політичну книжечку» гуманіста Юста Ліпсія (1547–1606) та збірку сентенцій античних авторів «Thesaurus elegantiarum», укладену відомим друкарем, гуманістом Альдом Мануцієм (1449–1515).

Книжкова збірка першого лектора теології [10, арк. 35 зв.–36]. У келії лектора теології о. Віктора (ймовірно о. Віктора Богнейзера [11, s. 244]) зберігалась 51 книга у 79 томах.

Філософія і теологія скотизму тут репрезентована вже згадуваними вище працями Лоренцо Бранкатті, Джона Панча, Кресцентія Криспера, а також працями Бартелемі Дюранда «Clupeus scoticae theologiae contra novos eius impugnatores (vol. 1), «Continens Tractatus de Deo uno, et trino» та словником із термінами із вчення Скота «Promptuarium scoticum» авторства Франциска де Веразіо Каролі. Томізм представлений працею домініканського богослова Жана Баптиста Гоне (1616–1681) «Manuale thomistarum».

Католицьке віровчення викладене в роботі ірландського єзуїта, професора університету Лювена Річарда Арчдекіна (1616–1690) «Theologia tripartita», а біблійна історія подана у книзі «Historia ecclesiastica veteris et novi testamenti» домініканця Ігнація Гіацинта Амата де Граверсона (1670–1733).

Дві книги належать до полемічного богослов'я: «Prawda Chrzescianska Od nieprzyiaciela swego Zeznana» рабина Самюеля у перекладі генерала ордену меховтів Якуба Радлінського (1680–1762) та антипротестантський твір домініканця Пьотра Дрогошевського (1652–1729) «Tarcza Wiary Chrystvsowey, którą uzbroiony Polak, łatwo może przytępic Oręża Lutrow osobliwie y Kálwinow».

У збірці лектора також було декілька праць з моральної теології: «Theologia moralis» Бартоломео Мастрі та однойменна «Theologia moralis» єзуїта Клода ля Круа (1652–1714), одна з найвідоміших книг з питань морального богослов'я «Manual de confesores y penitentes» баскського богослова Мартіна де Аспілікуети (1491–1586), а також праця «Liber de exemplis sacre scripturae» (пізніше видана під назвою «Virtutum vitiorumque exempla») француза Ніколя з Аннаппе (1225–1291) із прикладами зі Святого Письма для ілюстрації вчення про людські чесноти, вади. Також сюди можна віднести книгу львівського бернардинця, кафедрального сповідника Казимира Маркевича [11, s. 310] «Medicina spiritualis».

З філософських праць у збірці о. Віктора була лише одна книга – вже згадуваний виклад філософії Кресцентія Кріспера. Зберігались у келії лектора й проповідницькі книги, зокрема збірка проповідей Джузеппе Мансі у польському перекладі «Pamiętka pasterskiego affektu... w obrazie prawdziwego króla» єпископа Анджея Хризостома Залуського (1648–1711) з додатками власних проповідей, «Kazania pogrzebne» єзуїта Пьотра Станіслава Дуніна (1635–1704), «Dyalog Albo Komedyя Męki Jezusowej W Siedmiu Scenach, lub Kazaniach reprezentowana» генерального проповідника Руської провінції францисканців-обсервантів Адріана Сер'євича, а також збірка проповідей з нагоди коронації ікони Сокальської Богоматері.

Досить великою була добірка правничої літератури. Це, зокрема, видання окремих документів, оригінальні праці з правознавства. До збірки входило декілька примірників статуту ордену, статут францисканських терціаріїв (третього, світського, чину), збірник постанов провінційних капітул, видання «Chronologiae historico-legalis Seraphici ordinis» (конституції, статуту та привілеї францисканців), збірка привілеїв жєбрачих орденів «Compendium privilegiorum fratrum Minorum» (уклав францисканець Алонсо де Касарубіо), а також рішення Тридентського собору. Праці з церковного права представлені творами «Officialis Curiae Regularis Ad optime defendenda suae Religionis iura» Августина Матеуччі (1703–1711), «Morales commentarij in statuta, et constitutiones Ordinis fratrum minorum» францисканця Санторо да Мельфі, «Manuductio Ad Praxim Executionis Literarum Sacrae Penitentiae» мінорита Тібурціо Наварро, «Theatrum regularium» Анджело Лантуска.

Як і у випадку з викладачем генеральних студій при монастирі св. Андрія у Львові, деякі книги можна класифікувати як особисті. Це життя св. Франциска авторства Генриха Седуліуса (1549–1621), праця з географії «Theatrum geographiae veteris» відомого фламандського географа Петруса Бертіуса (1565–1629), два примірники словника єзуїта Григорія Кнапського (1561–1639) «Synonyma seu Dictionarium Polono-Latinum», збірка польської сатири та збірка віршів на честь коронації Яна Собеського авторства Вацлава Поцького (1625–1696).

Книжкова збірка другого лектора теології [10, арк. 34 зв.–35]. До колекції книг о. Бенедикта (ймовірно о. Бенедикта Котфіцького, майбутнього двічі провінціала Руської провінції [11, s. 244–245]) входило 50 видань у 63 томах. Важли-

во зазначити, що у келії о. Бенедикта зберігався каталог книг монастирської бібліотеки (ймовірно, що укладений до 1744 р.) – «Cathalogus Libror. Bibliothecae Leopoliens».

Основу теологічної збірки становлять коментарі висловлювань Петра Ломбардця і Дунса Скота. Проте перші репрезентовані лише книгами «Summa Universae Theologiae» францисканця Олександра Гельського (1185–1245) і «Quaestiones In Lib. I-IV Sententiarum» Скота. Коментарі ж до творів шотландського богослова розміщені у працях Мастрі, Лічетто, Бранкатті, а також у книзі Амандуса Германа «Tractatus Theologici In Libros Sententiarum Scoti».

Теологія та філософія томізму представлена двома книгами Томи Аквінського (1225–1274). Моральній теології присвячена все та ж книга Бартоломео Мастрі, праці «Examen ecclesiasticum» мінорита Фелікса Потести і «Cursus theologiae moralis» Ансельма Шнеля. Загальний курс богослов'я поданий у книзі «Cursus Theologicus» єзуїта Доменіко Віві (1648–1726). Крім того без назви до інвентаря внесено твір єзуїта Генриха Енгельграве (1610–1670).

До підгрупи «біблеїстика» належать три книги: «Commentarij in textum Evangelicum» кармеліта Йоана да Сальвейри, «In Scripturam Sacram problemata» кармеліта Франческо Джорджо (1460–1540) та «Arca Noe, thesaurus linguae sanctae novus» відомого гебраїста Маркуса Марині (1541–1594).

До складу збірки входила й невеличка добірка аскетичної літератури, а саме, твір «Exercitium perfectionis» іспанського єзуїта Алонсо Родригеза (1532–1617) у латинському перекладі лексикографа Матіаса Мартинеза ван Воккера, праці єзуїтів Вінченцо Бруно (1532–1594) «Meditationes de vita et passione D. N. Jesu Christi», Хуана Еусебіо Нь'єремберга (1595–1658) «Bilancia del tempo, o sia, La differenza fra il temporale e l'eterno» (італійський переклад з іспанської), а також францисканського містика Хуана з Картахени (1568–1613) і єпископа Болоньї Альфонсо Палетті (1531–1610) «Historia admiranda de Iesu Christi stigmatibus».

Серед книг лектора Бенедикта можна було віднайти проповідницьку літературу (єзуїта Хуан Осоріо (1542–1594), видання з права (статут ордену), геометрії, природознавства («Geometra Polski» Станіслава Сольського (1622–1701) та «Historia naturalis curiosa Regni Poloniae» Габрієля Жончинського (1664–1737), художні твори

(«Swada polska y łacińska» Яна Данейковича-Островського та «Orator polityczny» Яна Казимира Войшнаровича).

Книжкова збірка третього лектора теології [10, арк. 34–34 зв.]. Збірка третього лектора богослов'я при генеральних студіях у монастирі св. Андрія належала о. Исидору (ймовірно о. Исидору Білінському [11, с. 240]).

Основну частину і цієї збірки становили праці зі скотизму, зокрема твори власне шотландського богослова (згадувані «Quaestiones» та «In VIII. lib. Physicorum Aristotelis quaestiones, et expositio»), праці Матрі, Бранкатті, Фрассена, Бейцми, Веразіо Каролі й Петра з Познані. З «нових» записана лише книга єпископа Мілето Мауриціо Центиїні (1592–1639) «De incarnatione dominica disputationes theologicae ad mentem Scoti» та коментарі до «Сентенцій» Петра Ломбардця, в яких йдеться про вже згадуваний твір св. Бонавентури «Commentarium in quatuor libros Sententiarum».

Теологічні погляди св. Томи представлені одним з його творів (не вдалось ідентифікувати назву) та книгою домініканця Віцента Феррера (1675–1738) «Eritome cursûs theologici ad mentem D. Thomae».

Окреме місце у збірці посідали праця, присвячена трактату Августина «De Haeresibus» – «Commentarii Historico-Dogmatici in librum Augustini de Haeresibus» францисканця, кардинала Лоренцо Коззи (1654–1729) та твір Бонавентури «Breviloquium», в якому автор викладає власну концепцію богослов'я. Саламанкська школа пізньої схоластики тут репрезентована твором (не вказана назва) домініканця Домінго де Сото (1494–1560), а книга «Summa Summarum, quæ Sylvestrina dicitur» іншого домініканця – Сильвестро Маццоліні (1456–1527) є своєрідною богословською енциклопедією. До контрарерсійної теології належать твори Роберто Белларміно (1542–1621) і Теодора Шмізінга. До інвентаря також внесено збірки праць теологів Олександра Гельського і Бернарда Клервоського (1090–1153).

У збірці третього лектора було декілька книг з філософії, зокрема «Theologia Aristotelis in tres libros distincta» домініканця Джираломо Карпедоні де Сончіно, «Philosophia Universa Speculativa Peripatetica» регулярного каноніка Гаєтано Верані (1648–1713), твір (без вказування назви) Адріана Мясковського та два примірники книги «Philosophia, Metaphysicam Physicamque Complectens» каноніка Рафаеля Аверси (1589–1657).

Правничу літературу у збірці репрезентували вже згадувана праця Августина Матеуччі та пер-

ший том зібрання праць відомого італійського каноніста, демонолога, члена ордену францисканців Людовіка Марії Сіністрарі (1622–1701), а історичну – перший том праці Луки Вадінга «Annales Minorum» з викладом історії орденів францисканської родини.

Аналіз тематичного наповнення збірок лекторів генеральних студій львівського бернардинського монастиря дає змогу детальніше дослідити склад лектури, на підставі якої відбувалося вивчення філософії та теології у чернечих навчальних осередках XVIII ст.

Характерною рисою проаналізованих збірок є наявність у кожній певних «класичних» авторів, чий праці використовувалися під час усього навчального процесу в генеральних студіях. Окрім творів Йоана Дунса Скота, котрі становили фундамент системи освіти орденів францисканської сім'ї, йдеться про праці францисканських авторів XVII–XVIII ст.: Бартоломео Матрі, Лоренцо Бранкатті, Джона Панча, Кресцентія Криспера та ін. У збірках, за винятком декількох книг, відсутні праці, які репрезентували б теології інших чернечих спільнот, зокрема домініканців та єзуїтів.

Цілком ймовірно, що деякі книги із збірок лекторів мали статус «приватних», вони не використовувалися під час навчального процесу, а читалися власниками у позанавчальний час. Йдеться про окремі збірки проповідей, аскетичну літературу, збірки промов та віршів тощо.

Подальше вивчення монастирських бібліотек загалом та окремих збірок зокрема дасть змогу глибше дослідити інтелектуальну культуру католицького чернецтва на українських землях, більш точно окреслити коло читацьких інтересів чорного духовенства.

Бібліографічні посилання

1. Дух О. Бернардинці (францисканці-обсерванти) / Олег Дух. Енциклопедія Львова. 2007. Т. 1. С. 217–219.
2. Żmuda R. Stan badań bibliologicznych o bibliotekach klasztronych bernardynów w Polsce za lata 1918–2015 / Ryszard Żmuda. Wkład bernardynów w życie religijno-kulturalne narodu polskiego (wybrane aspekty) / Ryszard Żmuda. Kalwaria Zebrzydowska: CALVARIUM, 2016. S. 311–339.
3. Lenard E. Biblioteki bernardynskie w Polsce od 2 poł. XV do końca XVIII wieku / Emilian Lenard. Pięćset pięćdziesiąt lat obecności oo. Bernardynów w Polsce (1453–2003). Kalwaria Zebrzydowska, Kraków, 2006. S. 659–677.
4. Sitnik A. Księgozbiór konwentu we Lwowie odzwierciedleniem zainteresowań intelektualnych bernardynów lwowskich 2. poł. XV–XVIII wieku / Aleksander Krzysztof Sitnik. Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. 2004. № 81. S. 225–252.
5. Sitnik A. Bernardyni Lwowscy. Historia klasztoru i kościoła pod wezwaniem świętych Bernardyna ze Sieny i Andrzeja

Apostola w Lwowie (1460–1785) / Aleksander Krzysztof Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo CALCARIUM, 2006. S. 155–172.

6. Лоштин Н. Бібліотека монастиря бернардинців у Львові та її користувачі у 1771–1784 рр. / Назарій Лоштин. *Rocznik Lubelski*. 2016. Tom XLII. S. 19–32.

7. Іріарте Л. Історія францисканізму / Лазаро Іріарте. Жовква: Місіонер, 2015. 575 с.

8. Şenocak N. Franciscan Studium Generale: A New Interpretation / Neslihan Şenocak. Philosophy and Theology in the Studia of the Religious Orders and at the Papal Court. Turnhout: Brepols Publishers, 2012. S. 221–236.

9. Лоштин Н. Інвентарі та каталоги бібліотек католицьких монастирів XVI–XVIII ст. у фондах Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка / Назарій Лоштин. Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології». 2015. Вип. 10. С. 78–90.

10. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка, відділ рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка, Рук. 286 III «Catalogus librorum bibliothecae fratrum Minorum Leopoliensium apud S. Andream z r. 1747».

11. Golichowski N. Przed nową epoką. Materiały do historii OO. Bernardynów w Polsce / Norbert Golichowski. Kraków, 1899. 424 s.

References

1. Dukh, O. (2007). Bernardyntsi (frantsyskantsi-observanty) [Bernardines (franciscan-observants)]. *Entsyklopediia Lvova – Encyclopedia of Lviv, Vol. 1*, 217–219 [in Ukrainian].

2. Żmuda, R. (2016). *Stan badań bibliologicznych o bibliotekach klasztronych bernardynów w Polsce za lata 1918–2015. Wkład bernardynów w życie religijno-kulturalne narodu polskiego (wybrane aspekty)*, 311–339. Kalwaria Zebrzydowska: CALVARIUM.

3. Lenard, E. (2006). *Biblioteki bernardynskie w Polsce od 2*

poł. XV do końca XVIII wieku. Pięćset pięćdziesiąt lat obecności oo. Bernardynów w Polsce (1453–2003), 659–677. Kalwaria Zebrzydowska, Kraków: CALVARIUM.

4. Sitnik, A. K. (2004). Księgozbiór konwentu we Lwowie odzwierciedleniem zainteresowań intelektualnych bernardynów lwowskich 2. poł. XV–XVIII wieku. *Archiwa, Biblioteki i Muzea. Kościelne*, 81, 225–252.

5. Sitnik, A. K. (2006). *Bernardyni Lwowscy. Historia klasztoru i kościoła pod wezwaniem świętych Bernardyna ze Sieny i Andrzeja Apostoła we Lwowie (1460–1785)*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo CALCARIUM.

6. Loshtyn, N. (2016). Biblioteka monasteria bernardynów u Lvovi ta її користувачі у 1771–1784 рр. [Library of the Bernardine Monastery in Lviv and its Users in 1771–1784]. *Rocznik Lubelski, Vol. XLII*, 19–32 [in Ukrainian].

7. Iriarte, L. (2015). *Istoriia frantsyskanizmu [Franciscan History]*. Zhovkva: Misioner [in Ukrainian].

8. Şenocak, N. (2012). *Franciscan Studium Generale: A New Interpretation. Philosophy and Theology in the Studia of the Religious Orders and at the Papal Court*, 221–236. Turnhout: Brepols Publishers.

9. Loshtyn, N. (2015). Inventari ta katalogy bibliotek katolyckych monasteriiv XVI–XVIII st. u fondakh Naukovoї biblioteki Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka [Inventories and catalogues of the libraries of the catholic monasteries of XVI–XVIII centuries in the stocks of the Scientific Library of Lviv Ivan Franko National University]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia «Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnolohii»*. – *Visnyk of the Lviv University. Series «Bibliology, Library Studies and Information Technologies»*, 10, 78–90 [in Ukrainian].

10. Catalogus librorum bibliothecae fratrum Minorum Leopoliensium apud S. Andream z r. 1747. F. P. Maksymenko department of manuscripts, old prints, and rare books (Ruk. 286 III). Scientific Library Of Lviv Ivan Franko National University.

11. Golichowski, N. (1899). *Przed nową epoką. Materiały do historii OO. Bernardynów w Polsce*. Kraków.

Nazarii Loshtyn,

Librarian of the Maksymenko Department of Handwritten, Early-printed and Rare Books, Scientific Library of the Ivan Franko National University of Lviv, postgraduate student at the Ivan Franko National University of Lviv

COLLECTIONS OF BOOKS WHICH BELONGED TO THE LECTORS OF PHILOSOPHY AND THEOLOGY IN THE LIBRARY OF BERNARDINE MONASTERY IN LVIV (MID. XVIII C.)

The highest level of religious education in the system of Catholic orders was the study of philosophy and theology. These disciplines were studied as a part of the so-called general studies in Lviv Bernardine Monastery. The quantitative and thematic content of lecturers' libraries of general studies that were functioning in St. Andrus Monastery in Lviv is analyzed in the article. All books are classified according to several thematic categories. The main tendencies, in accordance with which these libraries are formed, are defined in the article. The analysis is performed on the basis of manuscript inventory from the library which dates back to 1747.

Key words: library, general studies, lector of philosophy, lector of theology, bernardines.

Стаття надійшла до редакції 2.11.2017 р.